

Sonja Veselinović

KOPICL I AMERIČKA POEZIJA

O Vladimiru Kopiclu govori se i piše uglavnom povodom njegovog pesničkog rada, što je i razumljivo, ali manje je poznata činjenica da se novosadski pesnik bavio i prevodjenjem poezije, te da to prevodilačko iskustvo može baciti novo svetlo na njegovu poeziju, i obrnuto. Izbori savremene američke poezije koje je Kopicl priredio i preveo, jednu sa Vladislavom Bajcem, a drugu sa Dubravkom Đurić, pobudile su veliko interesovanje u ovdašnjim književnim krugovima, no malobrojni su se bavili recepcijom ovih knjiga i pisali o tome u kojoj su meri date poetičke struje američke poezije zastupljene kod nas. Ili, uže gledano, koliko je, na primer, u slučaju pomenutih autora, bilo izbora po srodnosti pri prevodilačkom i antologičarskom radu, pa zatim i međuuticaja prevodilačkog i stvaralačkog rada. Nema sumnje da su određeni postupci u stvaralaštvu Vladimira Kopicla u primetnoj meri inspirisani neoavangardnim obrascima iz američke poezije i ta je veza izuzetno zanimljiva kako za tumačenje njegovog pesničkog, tako i za razmatranje njegovog prevodilačkog rada.

Trip. Vodič kroz savremenu američku poeziju pojavio se 1983. godine i njegovi priređivači, Bajac i Kopicl, imali su za cilj da daju drugačiju sliku američke poezije od one postavljene u dotadašnjim antologijama, da uhvate njenu suvremenost, čak trenutnost, uz rizik da vreme određene izbore pokaže neopravdanim, što se, uzgred, u vezi sa nekim zastupljenim pesnicima i dogodilo. „Tako *Vodič* nastoji da otkrije brojna polja i pojave savremenog pesništva SAD, ne zaobilazeći vrhunce individualnih doprinosa, ali iznad svega pokušavajući da ukaže na to *šta sve savremena američka poezija danas jeste i bez čega bi svaka slika o njoj bila elitistički izvedena, nerealna i lažna.*“ *Vodič* se pojavio u vreme objavljivanja prvih Kopiclovih pesničkih knjiga (*Aer*, 1978; *Parafraze puta*, 1980; *Gladni lavovi*, 1985), odnosno, u doba njegovog pesničkog i poetičkog formiranja, tako da su ova dva stvaralačka toka, prevodjenje značajnih američkih pesnika i pesničko stvaranje, morali biti u dosluhu. Na američku poeziju kao izvoriste novog, aktuelnog i veoma uticajnog pesničkog govora ukazuje i sam *Vodič*, ali i Kopiclov esej „Pismo smrti i rasonode“ (*Prizori iz nevidljivog*, 2005), o „jugoslovenskoj neoavangardnoj i postavangardnoj književnosti“. On svoj pregled književnih događanja sedamdesetih godina započinje rečenicom: „Godine 1968. Alen Ginzberg je objavio tri knjige pesama, od kojih se najčešće pominje Planet News“.

*Jednom sam video Ginzberga, još punačkog, u Strugi,
sa tada novim momkom, kako stoje kraj jezera.*

*Bilo je veće od njih a možda čak i glasnije,
a opet tiše od svih što nisu videli jezero.*

Oni vide u sebi. Oni to tako vide.

Ovako se Ginzberga ponovo priseća Kopicl u pesmi „Jednom, nikada“ iz zbirke *Promašaji* (2008), dugoj, narativnoj, asocijativnoj pesmi, koja se zasniva na nabranjanju, postupku

toliko karakterističnom za novu američku poeziju koja na različite načine promišlja zaostavštinu Volta Vitmena, pa i za *preslikavanje stvarnosti* prisutno u bit-poeziji. U *Novom pesničkom poretku* (Podgorica, 2001), antologiji američke poezije koju je sastavio i preveo sa Dubravkom Đurić, Kopicl je preveo dve Ginzbergove pesme. U prvoj, naslovljenoj „Poslednja noć u Kalkuti“, nalaze se stihovi:

*Puškin sedi na polici, Šekspirova
sabrana dela nepročitana kao i Blejkova –
O Dusi Poezije, nikakve koristi da vas prizivam
Brljlajući u ovoj praznini ispunjenoj krevetima*

Ovo zaludno zazivanje duhova poezije moglo bi biti moto Kopiclovih *Pripeva*, *Himni*, *Folk* i *Rok* reminiscencija. Kopiclov lirski subjekt ne nalazi nikakve koristi niti satisfakcije u prizivanju, no ipak priziva, na krilima lagane, zabavne, opuštene ironije. Kada Ginzberg, u drugoj pomenutoj pesmi, „U vezi“, nabraja šta je sve s čim u vezi, polazeći od Boba Dilana, a završavajući sa sagovorničkim *ti*, preko kvadrilateralne ravnoteže i mnoštva pojmova, za nepesnički um – nepovezanih, on prati asocijativni zakon govora, blizak i Kopiclu. Naš pesnik je uvek raspričan, blagoglagoljiv, bez straha da može doći do inflacije reči, jer njihova je vrednost za njega uvek i isključivo relativna. Relativizacija svih vrednosti vrši se naročito igrom reči, kojih je Kopiclova poezija puna. Izdašna potrošnja reči srazmerna je sa odsustvom smisla u svetu koji se opevava. Te su Kopiclove jezičke egzibicije bliske iskustvima američkih novih formalista i jezičkih pesnika, koji, prema Dubravki Đurić, ustanovljavaju rečenicu bez „pripovednog središta“, tako da „pesma ne prenosi celovito, koherentno, značenje, naprotiv, dekonstruiše svako moguće jasno izrečeno značenje. Rečenica postaje osnovna jedinica – ona organizuje samo pisanje“ (*Novi pesnički poredak*, str. 477). Uzmimo prvu strofu Kopiclove pesme „Izvor“:

*Od izvora dva putića vode na dve strane,
a nekad i na tri, tamo gde odluta jagnje,
ono što uvek se izgubi kao sve izgubljeno,
mada sve izgubljeno nije samo gubitak.
Nekad je to samo odlazak, ono što teče, nestaje,
Pa samim tim i traje, čak i kad nema prenosa.*

Ova poezija češće govori o onome što nije, nego o onome što jeste, budući da se u svakoj datosti može naslutiti ništavilo. Činjenica da se ta tema obrađuje kolokvijalnim, lakim govorom svakodnevice, posledica je dominantne potrebe da se po svaku cenu izbegne patos. Banalno je bolje od patetičnog, jer je bliže proživljenom – eto još jednog utiska kojim moderna američka poezija obeležava našu. Predlošci na koje se Kopiclove pesme ponekad nadovezuju, iz književnosti, narodne i popularne muzike i sličnih izvora – često pravi emblemi patetike – izazov su za dekontekstualizovanje, relativizaciju i, naravno, depatetizaciju.

Otuda i mnoštvo dnevno-političkih izraza, fraza iz različitih medija ili svakodnevnog života, lascivnosti i doskočica, one su vezivno tkivo priče koja zamenjuje svet. Posebno kada

svojom asocijativnošću teži ka besmislenom. Novi mitovi, manji i kratkotrajniji, nastaju na ruševinama starih, kao što su mnogi američki već nastali i nestali. Mit o supermarketu, na primer. Onom o kome je pevao Ginzberg, sve sa Voltom Vitmanom i Federikom Garsijom Lorkom. Mitu koji sahranjuje neke druge mitove. „Hoćemo li da tumaramo i sanjamo o izgubljenj Americi ljubavi, pokraj setnih automobila pred garažama, kući, do naše tihe kućice?“, pita Ginzberg Vitmana. Kopicl, pak, razmišlja šta bi onaj što *desnu nosi u lijevoj ruci* „mogao reći u holu supermarketa / nekom nervoznom detetu što čeka čokoladu, i ko bi tamo mu, takvom, pogurao kolica / ka onoj jedinjoj kasi gde nazire se kraj reda / u kome svi samo stoje a nikad niko ne krvari“.

Svakako da su izbori američke poezije, koje je Kopicl u duetima sastavljao, bili vođeni, između ostalog, ličnim ukusom i željom da se ukaže na jednu od sopstvenih odabranih tradicija. Pesnička scena koju nam one prikazuju šarolika je, ali uspešno komunicira sa poezijom Vladimira Kopicla. Verovatno su lične poetičke *smernice* delom uslovile i strukturu odabranih tekstova za prevođenje, kao što je i širi vidokrug bavljenja raznorodnom američkom poezijom doneo nove putokaze Kopiclovom stvaranju. U predgovoru *Novom pesničkom poretku*, Kopicl piše: „Možda je to skriveno znanje ipak uticalo da većina pesama koje *ovdje* možete čitati ponese nešto od milenarističke i *postmilenarističke* tematske i druge stigme (o, pardon – i stileme) što kao parola dana (i noći) svakako neće škoditi, baš kao što neće škoditi ni ono preostalo, podjednako dobro podešeno po moći, kako jezičkoj tako i vanjezičkoj, onoj nesaznajnoj, da se samo rečima i samo raznostranim refleksima sloga utisnutog na hartiji čitalac ako ne podjarmi a ono bar šarmira“. To jeste i jedan od najvažnijih efekata Kopiclove poezije – šarmirati čitaoca, sebi sličnog – neposredno, igrivo, žovijalno, uz samorazumljivo namigivanje među zaverenicima.